

Görme Engelli Öğrencilerin Piyano Eğitimi Üzerine Durum Çalışması

The Case Of Study Over The Piano Education Of The Disabled Students

Yüksel PİRGON*
Ezgi BABACAN**

ÖZET

Eğitim sürecinin her birey için aynı koşullarda gerçekleşmesi beklenemez çünkü bireysel farklılıklar bireylerdeki öğrenme sürecini etkilemektedir. Özellikle özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitimi daha önemli bir süreci kapsamalıdır çünkü normal eğitim koşulları çoğu zaman bu bireyler için yeterli olamamaktadır. Görme engelli öğrencilerin öğrenme sürecinde, bahsedilen etkileşimlerin görsel boyutunun hiç olmadığı ya da çok az mevcut olduğu varsayıldığında engelleri doğrultusunda ortaya çıkan sınırlılıklarından ötürü bir takım problemler yaşamaları ve problemlerini çözme aşamasında farklı yöntemlere ihtiyaç duymaları oldukça doğaldır. Bu çalışmada, piyano eğitiminde görme engelli bir öğrencinin mevcut durumunu ortaya koymak ve görme engellilerin piyano eğitiminde karşılaştıkları güçlükler için çözüm önerileri sunmak amacıyla, 2008-2011 yılları arasında Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalında eğitim görmekte olan görme engelli bir öğrencinin piyano eğitim süreci incelenmiştir. Araştırmada durum çalışması modeli kullanılmış, araştırmanın verileri gözlem ve görüşme yöntemleriyle elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu kendi piyano eğitimi sürecini değerlendiren öğrenci ve farklı yıllarda piyano derslerini yürütmüş olan iki öğretim elemanından oluşmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, öğretim elemanlarının daha önce görme engellilere yönelik eğitim almadıkları ve bu alanda hizmet içi eğitim ve seminerlerin faydalı olacağı görüşü, öğrencinin yaşadığı en temel problemlerden birinin kaynak edinmedeki güçlükler olduğu, maddi olanaksızlıklardan dolayı görme engelliler için mevcut teknolojik imkânlardan öğrencinin faydalanamamasının zaman ve enerji kaybına neden olduğu ve motivasyonunu düşürdüğü ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencinin bedenini görsel olarak imgeleyemediği için piyanoda duruş probleminin olduğu ve bu problemin çalış tekniklerini uygulaması konusunda sıkıntı yarattığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda öğretim elemanlarının “görme engellilerle piyano dersi” açısından pedagojik donanımlarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Görme Engelliler, Müzik Eğitimi, Piyano Eğitimi, Durum Çalışması

Çalışmanın Türü: Araştırma

ABSTRACT

The education process cannot be expected to happen for every individual, because individual differences really influence the education process in the individuals. Especially the education of the individuals who need private education should encompass a more important process, because normal education standards are not sufficient for such individuals most of the time. However, according to the principle of equal opportunity in education, it is necessary that the so-called conditions be provided for the individuals who need private education equipped with equal opportunities. In the course of the education process of the disabled students, it is normal that they could experience some problems due to their limitations based on their obstacles when it is assumed that the aforementioned interactions do not own visual aspect or they own very little visibility and they need various methods during problem solving. In addition to the problems such as the lack and deficiency of visual side, the ability to learn is seen to be quite obstructed in the students that feel inefficiency during education process, particularly when the sense that they fall behind other students comes to the fore. At the same time, the techniques which function for other students are seen not to work for such disabled students. For that reason, in terms of effective entities in learning, such kind of students who have the same age as others certainly need “Private Education” (Kıvrak, 2003:303). In that direction, it shouldn't be forgotten that giving lessons to such students in accordance with traditional methods slows them much more (Agay, 1981:277). It is seen that it is more efficient to start the education by adding suitable ways to the present method without thoroughly ignoring traditional methods. The most basic teaching method in that step should be that the teacher must detect the physical limitations and problems resulting from the student's drawbacks; in addition, he must well analyse the psychological conditions that the current limitations and problems have created. It requires patience and careful planning to teach disabled students (Agay, 1981:277). The success of the programme constituted according to individual differences depends on the healthy evaluation of different ability, perception and attitudes (Kıvrak, 2003:303). In the light of all those before-mentioned, when the situation of the visually-impaired student is analysed correctly in view of both psychology and musicality, and the steps to be taken and the methods to be used should be carefully planned, it is possible to reach the targets. The likely problems which the visually-impaired students who continue education process in view of correct materials and methods are experiencing can be minimally reduced. As a result, the student's self-confidence will increase and the effect of this situation on the education will be rather positive.

In this study, it has been aimed that the individual course of a visually-impaired student and the current situations during the course are detected in the course of piano lesson which is continued at musical education – major branches and at the same time

* Yrd. Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi

** Arş. Gör. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi

the suggestions for solutions in that respect are displayed. The possible answers to the questions as to what is the background of a visually-impaired student who read at Selçuk University Ahmet Keleşoğlu Education Faculty Musical Education Major Branches from 2008 to 2011 and his readiness in the music lessons, what is the level of readiness on education between piano instructor and the visually-impaired student, how the visually-impaired student's study process with piano is, how the process of piano education is and whether the student benefited from the technology have been searched. The model of situational study has been used in the study. Situational study is that an individual or a community that is desired to be analysed by the researcher is to be comprehended within their natural contexts. The situation in this study is the visually-impaired student who has piano education. That's why, since the presented situation becomes shaped within their conditions, it is only available for the relevant individual and also limited to the experiences of both the teacher and the student. The data of the study have been obtained by means of the methods such as observation, interview and document analysis. The research group of the study is composed of the student who evaluates his own piano education process and two teachers who conducted various piano lessons between 2008 and 2011. The data have been obtained by using the method of interview and observation, one of the qualitative investigation methods. One of the techniques to provide for the data in depth and abundantly among the most used methods of interview is "half structured interview technique", which has been used in this study. The interview has been made with the visually-impaired student getting piano lesson and two instructors giving piano lesson to the student in two different periods by directing general questions about the preparation period, the impediment and the evaluation of the piano lesson. So as to increase the accountability of the interview, an expert's view has been taken and as a result of the study, the documents have been given to the interviewees again, and they have been asked to make a general review over them and complete the missing parts. As for the observation, when a work suitable for the level of the student (Haendel's Rem Variation) is given, the process of the work's decipher and operation is taken under record and the observation period is taken under evaluation by two distinct researchers. The data obtained from interviews and observations have been arranged under six major titles, with the analysis of characterization method. As a result of the attained findings, it has been established that:

- The instructors have not taken an education based on visually-impaired students, before and it is beneficial to provide for in-service training and seminars in that field,
- The student finds the position according to black buttons by means of his ears and he uses the inductive method by memorizing the work in small parts and he starts to study articulatory signs after memorizing the work and if the composition is mainly fixed and if there is no voice omission in it, no problems about position and note failures can be experienced,
- The student spoils the position of sitting since he bends over the piano more than necessarily and he therefore bulges out and becomes tired and he has problem with the transposition of body and arm weight, and the provision of operational softness due to free movement of his feet at certain times,
- The student has to convert the piano composition to Braille system first of all while preparing for the lesson and this operation forces the student to make much effort and spend much time,
- The instructors enable the student to recognize different periods and form structures and the melodic structure of the work is strong and there is very complex weighing in the works and there are very many alt voices in the transposition,
- It takes a long time to write and study a work and the course hours are insufficient in this process and the student is rather busy since he has to put great effort into other lessons at the same time and for both the student and the instructors, anxiety and apprehension arise owing to burden the process has brought with,
- As it is difficult to reach sound records of the piano compositions, the reasons generally resulting from the destitute of method and CD records can only be sorted out when the instructors take the compositions under record by constantly playing and studying it,
- The difficulty with the creation of piano compositions in Braille note-writing and the destitute of ready sources cause the student to experience materialistic and moral loss and there exists an idea that the archives of the notes to be written through Braille System will be resources for the would-be students, for every type of sound and instrument to be used in musical education,
- The technological devices and materials, such as book-reading machine, screen-reader, note-scanner and dotted-paper-printer, from which the visually-impaired students will benefit during education process should be provided by the universities and at the same time, the students' life qualities and comforts could be enhanced in that way.

Keywords: The visually-impaired, Musical Education, Piano Education, Situational Study

The Type Of Research: Research

1. GİRİŞ

Eğitim, toplumların ve dolayısıyla bireylerin gelişimi, değişimi ile ilgili en önemli yapıyı oluşturan süreçlerden birisidir ve bu süreçte topluma üretken, verimli ve sağlıklı bireyler kazandırma amacındadır. Eğitim sürecinin her birey için aynı koşullarda gerçekleşmesi beklenemez, çünkü bireysel farklılıklar bireylerdeki öğrenme sürecini etkilemektedir. Özellikle özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitimi daha önemli bir süreci kapsamalıdır çünkü normal eğitim koşulları çoğu zaman bu bireyler için yeterli olamamaktadır. Bu nedenle eğitimde fırsat eşitliği ilkesine göre eşit koşullarda eğitim hakkına sahip olmaları gereken özel eğitime muhtaç bireyler için söz konusu koşulların sağlanması gereklidir.

Müzik öğretmeni yetiştiren müzik eğitimi anabilim dalları da üniversitelerde görme engelli öğrencilerin eğitim gördüğü alanlardan birisidir. Mesleki müzik eğitimi veren bu kurumlar, müzik alanının bütününe ya da bir kolunu meslek olarak seçen veya seçmek isteyen kişilere yönelik olup, mesleğin gerektirdiği müziksel davranışları ve birikimi kazandırmayı amaçlar (Uçan, 1997:30–34). Bu süreçte mesleki müzik eğitimi alan bireyler ses, çalgı, müziksel işitme, müzik kuramları, müziksel beğeni ve yaratıcılık eğitimleri almaktadır. Çalgı eğitiminin bir kolu olan piyano eğitimi sürecinde öğrenme, karmaşık birçok olay örgülerinin birbiri ardına ya da aynı anda devam ettiği bir süreçtir. Snyder'e göre (1997) “müzik, çoklu-tip bir aktivitedir. Çünkü zekânın pek çok tipini içine alır. İşitsel, görsel ve devinimsel duyuları bir araya toplar ve kalıp hatırlama, hafıza ve seçici dinleme yetilerine yardımcı olur” (Akt:Lammers, 2006:8). “Öğrenci yeni bir parçayı deşifre etmeye başladığında, gözleri birçok notayı kuşatır ve kendiliğinden onlara yanıt vermeye ve pasajları keşfetmeye başlar” (Bernstein, 1981:103). Piyano eğitiminin her aşamasında görsel boyutun oldukça önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Görme engelli öğrencilerin öğrenme sürecinde, bahsedilen etkileşimlerin görsel boyutunun hiç olmadığı ya da çok az mevcut olduğu varsayıldığında engelleri doğrultusunda ortaya çıkan sınırlılıklarından ötürü bir takım problemler yaşamaları ve problemlerini çözme aşamasında farklı yöntemlere ihtiyaç duymaları oldukça doğaldır. Görsel yanın eksik oluşu ya da hiç olmayışı nedeniyle yaşanan problemlere ilave olarak, bu problemlerden ötürü öğrenme sürecinde yetersizlik hisseden öğrencide, geride kalma endişesinin yaratmış olduğu psikolojik problemler de işin içine girdiği vakit öğrenme yetisinin ciddi bir şekilde engellendiği ve diğer öğrencilerde etkili olan tekniklerin onlarda etkili olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, öğrenmede etkili nitelikler açısından kendisiyle aynı takvim yaşındaki öğrencilere göre olağandışı farklılıklar gösteren bu tip öğrenciler, “Özel Eğitim”e gereksinim duymaktadır (Kıvrak, 2003:303). Bu doğrultuda, bu tür öğrencilere geleneksel metotlar doğrultusunda ders verilmesinin onları daha da yavaşlatacağı unutulmamalıdır (Agay,1981:277). Geleneksel yöntemlerden tamamen vazgeçmeden, mevcut olan yöntemlere öğrencinin ihtiyacı doğrultusunda ilave yöntemler ekleyerek öğretime başlamanın daha verimli olduğu görülmektedir. Bu aşamada öğretim elemanın, öğrencinin engeli nedeniyle oluşan fiziksel sınırlılıklar ve problemleri çok iyi tespit etmesi; buna ilave olarak mevcut sınırlılık ve problemlerin yaratmış olduğu psikolojik oluşumu da doğru bir şekilde analiz etmesi en temel başlangıç aşaması olmalıdır. Bu tespit ve analizler doğru bir şekilde yapıldığı takdirde, öğretmenin öğretme sürecinde yaşaması muhtemel problemler en aza indirgenebilir, problemlerin ve gereksinimlerin ne olduğunu daha net anlaşılabilir dolayısıyla öğretmen her çıkmaza girdiğinde sürekli yöntem ve materyallerini değiştirmek zorunda kalmayabilir.

Görme engellilere öğretmek sabır ve dikkatli planlama gerektiren bir uğraştır (Agay, 1981:277). Bireysel farklılıklara göre planlanarak oluşturulmuş bir programın başarısı, farklı yetenek, algı ve eğilimlerin en verimli biçimde değerlendirilmesine bağlıdır (Kıvrak, 2003:303). Tüm bu anlatılanlar ışığında görme engelli öğrencinin durumu gerek psikolojik gerekse müzikal anlamda doğru bir şekilde analiz edilip, atılacak olan adımlar ve kullanılacak yöntemler dikkatli bir şekilde planlanıp, seçildiği takdirde hedeflenen düzeye ulaşılması mümkündür. Doğru materyaller ve yöntemler çerçevesinde öğrenme sürecine devam eden görme engelli öğrenci için yaşamakta olduğu ve yaşaması muhtemel problemler en aza indirgenebilir. Bunun sonucunda öğrencinin kendine olan güveni artacak, bu durumun öğrenme sürecine etkisi de son derece olumlu olacaktır.

Görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde derslerinde Braille sisteminden faydalandıkları bilinmektedir. Braille sistemi, 1829 yılında Fransa’da Louise Braille tarafından icat edildiğinde, alfabe kullanılan harflerin yanı sıra müzikte gerekli olan işaretleri de kapsamaktaydı. Bu sistemin başlangıcından günümüze değin geçirmiş olduğu gelişim sürecinin sonucunda müzik yazısında yazılamayan hiçbir nota ve müzik işaretleri kalmamıştır. 1925 yılından itibaren ülkemizde kullanılmaya başlanan bu sistemin üzerinde her hangi bir resmi çalışma yapılmamış, müzik alanındaki kullanımı yaygınlaştırılmamış ve çalgı derslerinde kullanılmak üzere kabartma metotlar da oluşturulmamıştır (Şendurur, 1995:13-14). Tüm bunlara rağmen görme engelli öğrenciler, Braille sistemini müzik yazısı gerektiren derslerin içerisinde olan piyano dersinde de çoğunlukla kullanmakta fakat hazır yazılı metotlar bulunmadığı için ödev olarak almış olduğu etüt ya da eserleri yazması zaman ve enerji kaybına neden olmaktadır. Yazma işini gerçekleştirmek için başka birine ihtiyaç duyması öğrenciyi psikolojik olarak sıkıntıya sokmakta, ayrıca arkadaşlarından yardım alarak yazmış olduğu notaların çoğu zaman yanlış yazıldığı da görülmektedir (Şendurur, 1995:14).

Tüm bu aşamalarda zaman ve enerji kaybına uğrayan öğrenci için işin bir diğer boyutu olan derse hazırlık süreci de sıkıntılı olmaktadır.

Piyano başına oturan öğrencinin gerçekleştirmesi gereken ilk aşama, notaların yerini klavyede doğru tespit etmek olmaktadır. Bu aşamada özellikle başlangıç düzeyinde piyano eğitimi alan öğrencilerde sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Bu tip öğrencilerin, notaları piyanoda seslendirirken yanlarında kendilerini denetleyen birilerine ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bu her zaman mümkün olmamakta, öğrenci yalnız başına, yazmış olduklarını doğru bir şekilde algılayıp, piyano da doğru bir şekilde uygulamak durumunda kalmaktadır. Bu süreç içerisinde hata yapma olasılığı diğer öğrencilere göre nispeten daha fazla olmakta, bu nedenle de mevcut hatalarını düzeltmek için ekstra zamana ihtiyaç duymaktadır. Üst üste gelen zaman kayıpları ve olumsuzluklar, öğrencinin telaşa kapılıp kendine olan güvenini kaybetmesine neden olabilmektedir. Öte yandan engelli olmayan öğrenci profiliyle geleneksel öğretim yöntemlerine alışkın olan piyano öğretim elemanları, karşılaştıkları sorunları çözümü aşamasında yöntem ve materyal eksikliği nedeniyle bazen çaresiz kalabilmekte, çözüm arayışları artı bir zaman kaybı ve yılgınlığa neden olabilmektedir. Bu durum görme engelli öğrenciye de kısmen yansımakta ve öğrenciyi psikolojik olarak sıkıntıya sokabilmektedir.

Bu araştırmada, müzik eğitimi anabilim dallarında yürütülmekte olan piyano dersi süreci içerisinde görme engelli bir öğrencinin bireysel çalışma ve dersin işlenmesi sürecindeki mevcut durumlarının tespit edilmesi ve buna yönelik çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır. Buradan hareketle Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalında okumakta olan görme engelli bir öğrencinin piyano eğitim süreci incelenmiş ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Görme engelli öğrencinin özgeçmişi ve müzik eğitiminde hazır bulunuşluk düzeyi nedir?
- Piyano öğretim elemanlarının görme engelli öğrencilerle eğitime yönelik hazır bulunuşluk düzeyleri nedir?
- Görme engelli öğrencinin bireysel piyano çalışma süreci nasıldır?
- Görme engelli öğrencinin piyano dersi işleniş süreci nasıldır?
- Görme engelli öğrencinin piyano dersi sürecinde karşılaştığı güçlükler nelerdir?
- Piyano eğitiminde görme engelli öğrencinin teknolojiden faydalanma durumu nasıldır?

2. YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modelindedir. Durum çalışması, araştırmacı tarafından araştırılmak istenen bir bireyin ya da topluluğun kendi doğal ortamı içerisinde anlaşılmasına çalışılmasıdır. Bu araştırmada durum, piyano eğitimi almakta olan görme engelli bir öğrencidir. Dolayısıyla araştırmada ortaya konulan durum kendi şartları içerisinde şekilleneceği için sadece ilgili birey için geçerli olup, bu bireyin ve öğretim elemanlarının tecrübeleriyle sınırlıdır. Durum çalışması, basit bir anlatımla araştırmacıyı araştırma sürecinin ilk aşamasından son aşamasına götüren bir eylem planıdır. İlk aşama, araştırmanın başında sorulan ve yanıtı aranacak soruları; son aşama ise, başlangıçta sorulan sorulara ilişkin bulunan yanıtları veya sonuçları ifade eder. Bu ikisi arasında ilgili verilerin toplanması ve analizi gibi bir dizi aşama daha vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2000:193). Araştırmanın verileri gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yöntemleriyle elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu kendi piyano eğitimi sürecini değerlendiren öğrenci ve 2008-2011 yılları arasında farklı zamanlarda piyano derslerini yürütmüş olan iki öğretim elemanından oluşmaktadır.

2.1. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme ve gözlem yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Görüşme yöntemi içerisinde bu araştırmada derinliğine veri sağlayabilecek tekniklerden biri olan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği” kullanılmıştır. Görüşme; piyano eğitimi alan görme engelli öğrenci ve öğrenci ile farklı dönemlerde piyano dersini yürüten iki öğretim elemanı ile, piyano dersinin hazırlık süreci, işleniş, değerlendirilmesi ve sürece ilişkin genel görüşleri ile ilgili sorular yöneltilerek yapılmıştır. Görüşmenin güvenilirliğini arttırmak için uzman görüşüne başvurulmuş ve görüşme sonucunda dokümanlar tekrar görüşmecilere verilerek düzeltmeleri istenmiş ve eksik kısımlar tamamlanmıştır. Gözlem ise,

öğrencinin bireysel çalışma sürecini araştırmak amacıyla öğrenciye seviyesine uygun bir eser verilerek (Haendel'in Rem Varyasyon) eserin deşifre ve çalışma süreci ayrı ayrı video kayıt altına alınmış ve gözlem süreci iki ayrı araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada veriler, daha önceden belirtildiği gibi araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ve video kayıt gözlemi aracılığıyla toplanmıştır. Durum çalışmasında toplanan veriler, betimsel ya da içerik analizi yoluyla analiz edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2000:200). Görüşme ve gözlemlerden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilerek altı ana başlık etrafında düzenlenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Görme Engelli Öğrencinin Özgeçmişi ve Hazır Bulunuşluk Düzeyi

Mustafa, 1986 yılında Trabzon'un Çaykara ilçesine bağlı Uzungöl beldesinde doğmuş ve doğuştan total görme engellidir. Hiçbir koşulda görmemektedir ve mevcut engelinin tedavisi mümkün değildir. Özel eğitim hayatına Yahya Çavuş Görme Engelliler İlköğretim Okulunda başlamış ve 1996-1997 yılından itibaren Tokat Mehmet Akif Ersoy Görme Engelliler İlköğretim Okulunda devam etmiştir. Bu dönem içerisinde pek çok tiyatro, şiir ve müzik etkinliklerine aktif olarak katılmış ve bu etkinlikler içerisinde yeteneğini fark eden müzik öğretmeninin yönlendirmesiyle 2002-2003 eğitim döneminde Tokat Anadolu Güzel Sanatlar Lisesine başlamıştır. Müzik eğitimi sürecinde görme engellilerin müzik eğitiminde uzman eğitimci olan Serkan Erdoğanlar ile Braille müzik işaretleri sisteminde eğitim almış fakat bu sistemi aktif olarak lise son sınıfta kullanabilmeye başlamıştır. Aynı zamanda Türkiye'de tek görme engelli müzik profesörü olan Önder Kütahyalı ile Braille işaretler sisteminde müzik işaretleri üzerine çalışmalar yaparak bu sistemi daha verimli bir şekilde kullanmaya başlamıştır. 2007-2008 eğitim döneminde Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalında özel yetenek sınavını kazanarak eğitimine başlayan öğrenci, alan çalgısı olan bağlama ve piyano ile özel olarak ilgilenmektedir.

Tablo 1. Öğrencinin Hazır Bulunuşluk Düzeyine Yönelik Görüşleri

Öğrenci
<ul style="list-style-type: none"> • Nota çok önemli... Öncelikle müziğe başladıktan sonra bu alanda ihtisas sahibi olan uzman hocalarımdan Braille nota eğitimi aldım ve bu eğitim sayesinde üniversiteye başladığımda her şeyi kitaplaştırıp kendime kaynak ediniyorum. • Güzel sanatlar lisesinde Braille notasyonu yetersizliğinden dolayı ciddi bir ilerleme kaydedemedim, lise sonda Braille sistemini daha ayrıntılı olarak ele alabildim. Bu nedenle lisede piyano eğitiminde ciddi bir akademik mesafe katedemedim, bu şartlar ancak üniversitede olgunlaşmıştır. • İnsanların aklına görme engelli denince şu geliyor genelde “iyi piyasa çalar, iyi şarkı söyler v.s.” Biz bunu aşmak istiyoruz, bu ön yargıları kırmak istiyoruz. Artık çok rahat bir şekilde diğer insanlar gibi akademik eğitim alma imkânına sahibiz. • Şunu belirtmem gerek engelli olmak öğrenmeye ve yaşamaya engel değildir. İmkânsız diye bir şey yoktur fakat imkânlara ulaşamayan ve değerlendiremeyenler vardır. Engelimizi bahane edip “ben bu işi yapamıyorum” diye köşeye çekilmemek lazım.

Görme engelli öğrencinin lise eğitimi sürecinde braille nota eğitimini ve kaynak edinmeyi kendi imkânları doğrultusunda aldığı ve bu dönemdeki eğitiminin akademik olarak yeterli düzeyde sağlanamadığı ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte görme engellilere yönelik toplumda oluşmuş önyargıları kırıp akademik ortamda görüşlerini dile getirme isteği belirtilmektedir.

3.2. Piyano Öğretim Elemanlarının Görme Engelli Öğrencilerle Eğitimde Hazır Bulunuşluk Düzeyleri

Tablo 2. Öğretim Elemanlarının Hazır Bulunuşluk Düzeylerine Yönelik Görüşleri

<p>ÖE1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Görme engelli bir öğrenciyle piyano dersi işlemenin çok zor ve pedogajik bir donanım gerektirdiğini biliyorum. Benim mesleki hayatımda ilk tecrübem olduğu için bana oldukça zor geldi. • Bu tip öğrencilere öğretmenin bir yöntemi ve pedagojisi mutlaka olmalı ve biz bunu bilmiyoruz, biliyor olmak isterdim. Belki de zaman kazanabilmek adına o kadar çok yöntem vardır ki ben bunları bilmediğim için beklide ekstradan kendimi yoruyor ve zaman kaybediyorum. Bu nedenle bir seminere, hizmet içi bir eğitime ihtiyaç duyuyorum. Ve bunun eksikliğini çok fazla hissediyorum. Çünkü ben şu anda her şeyi çalakalem ve beklide içgüdüsel olarak yapıyorum, oysa her şeyin bir yöntemi ve her sorunun bir çözüm yolu vardır. Bunları bilmek isterdim.
<p>ÖE2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diğer öğrencilere göre nispeten benim açımdan oldukça yorucu oluyor. Bazen çözüm üretmede çok çaresiz kaldığım olabiliyor. Benim görme engelli bir öğrenciye yapmış olduğum öğretmenliğin bilimsel temellere oturtulduğunu iddia edemem. Yapmış olduğum öğretmenlik, tamamen kendi tecrübelerimden ve öğrenciyi iyi tanımam sonucunda kullanmış olduğum yöntemlerden ibaret. Fakat bir akademisyen olarak bunun yanlış olduğunun ve görme engelli bir öğrenciyle çalışmanın bir takım bilimsel yöntemler doğrultusunda gerçekleşmesi gerektiğinin farkındayım. Bu nedenle bu konu hakkında hizmet içi eğitim ve ya seminerler düzenlenmesi bizler açısından oldukça faydalı olacaktır.

Ortaya çıkan bulgulara göre öğretim elemanları, daha önce görme engellilere yönelik eğitim almadıklarını, mevcut eğitim sürecini daha çok içgüdüsel olarak yaptıklarını, sürecin kendileri için yorucu, zor olduğunu ve bu alanda hizmet içi eğitim ve seminerlerin faydalı olacağını belirtmişlerdir.

3.3. Görme Engelli Öğrencinin Bireysel Piyano Çalışma Süreci

Tablo 3. Öğrencinin Bireysel Piyano Çalışma Süreci Görüşleri ve Gözlem Bulguları

<p>Öğrenci</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bireysel çalışma sürecinde sağ elin hangi notalarının sol elin hangi notalarına denk gelmesi gerektiğinin çözümünü kafamda birleştirmek zor oluyor. Özellikle çok zor tartımlarda kabartma notalarına bakma ihtiyacı oluyor...Bizde şöyle bir şey var sağ ve sol eli beraber çalarken sol eldeki tartım yapısını ön görmek zorundayız bunun için defalarca notaya bakıp düşünsel olarak kafamızda birleştirmek zorundayız. Sağ elin hangi notalarının sol elin hangi notalarına denk gelmesi gerektiğinin çözümünü kafamda ilk etapta oluşturuyor daha sonra çalmaya çalışıyorum. • Notayı her iki el ayrı ayrı olmak koşulu ile genel olarak gözden geçiriyoruz daha sonra sağ elden 2 ölçüyü 5,6 kez üst üste çalışıyoruz. Aynı şekilde sol elin 2 ölçüsünü refleksleşene kadar çalışıyoruz. Ardından bu 2 ölçünün sağ ve sol elini birleştiriyoruz ve iyice oturana kadar çalmaya devam ediyoruz. Bu sirkülasyon parça bitene kadar devam ediyor. • * Konum bulmak için siyah ve beyaz tuşlardan faydalaniyorum. En temelde beyaz tuşlar arızasız sesleri, siyah tuşlar ise arızalı sesleri temsil ediyor. Eser çok atlamalı ise notaları siyah tuşlardan hareketle buluyoruz. İkili veya üçlü siyah tuş grupları yol gösterici oluyor.
<p>Gözlem Bulguları</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bireysel çalışma sürecinde öğrenci konumunu öncelikle siyah tuşların yardımı ile kulaktan sesleri tespit ederek bulmaya çalışıyor. Hatalı seslerin düzeltilmesinde de bu yöntemden faydalaniyor. • Parçayı bireysel çalışma sürecinde sesleri daha iyi hissedebilmek için vücut ağırlığını piyanoya doğru veriyor ve bu durum doğru oturuş ile oturma pozisyonunu bozuyor. Ayakların belirli zamanlarda serbestçe sallanması, vücut ve kol ağırlığını tuşeye aktarmada ve çalış yumuşaklığını sağlamada problemlere yol açıyor. Oturma pozisyonundaki bu nedenler aynı zamanda çabuk

yorulmasına neden olmaktadır.

- Çalışma esnasında yanlış duruştan ziyade kamburlaştığı ve bu nedenle çabuk yorulduğu gözleniyor. Derslerde düzelterek bu oturuş ayrıntılarına dikkat ediliyor. Oturuş problemi deşifre esnasında çok oluyor. Parça bütünleştikçe oturuşta daha da rahatlamaya başlıyor.
- Çalışma eseri küçük bölümler halinde ezberleyerek parçadan bütüne gitme yöntemini kullanıyor. Bu aşamada ezberlemek istediği kısmı birkaç kez çalıp daha sonra kabartma notadan her iki elin partiyonlarını tekrar okuyarak tanyor ve sorunlu kısım hangi ele denk geliyorsa o kısmı çalarken diğer eliyle kabartma nota okuyarak notaların doğruluğunu teyit ediyor. Bu çalışma eseri bütün olarak ezberleme sürecini uzatıyor.
- Ezberlediği pasajlarda nota hatalarını kabartma notayı incelemeden kulaktan bularak düzeltmeye çalışıyor. Artikülasyon işaretlerine bu çalışma sürecinde dikkat edilmiyor, ezberledikten sonra artikülasyon işaretlerini çalışmaya başlıyor ve derslerde öğretim elemanının direktifleri ile ekleniyor.
- Tempo arttığında eseri çok yavaş uzun süre çalışıyor, bütünlük sağlandıktan sonra tempo elde etmek daha kolay oluyor. Bu durum görme engeli olmayan çocuklar için de geçerli
- Eserin zor olan yerlerinde tempo geriye çekiliyor, hangi tempo başarılı olarak çalınıyorsa parçanın genel temposu zor pasaja göre belirleniyor.
- Eserin zorluğuna ve niteliğine göre bireysel çalışmasında deşifre çalmanın zamanı değişiyor.
- Öğrencinin çalıştığı parça çoğunlukla sabit pozisyonda ise ve içerisinde atlamalı sesler yoksa konum ve nota hatası ile ilgili problemler yaşanmıyor.
- Görme engelli öğrenci kabartma nota takibiyle istediği her parçanın deşifresini çalışabiliyor.

Görme engelli öğrenci bireysel çalışma sürecinde sağ ve sol eldeki her iki partiyonun tartım yapılarını dikey olarak çözümlenme ve çalma aşamasının zor olduğunu belirtmiştir. Gözlem bulguları sonucunda, öğrencinin konumunu siyah tuşlara göre kulaktan bulduğu, eseri küçük bölümler halinde ezberleyerek parçadan bütüne gitme yöntemini kullandığı, eseri ezberledikten sonra artikülasyon işaretlerini çalışmaya başladığı ve parça çoğunlukla sabit pozisyonda ise ve içerisinde atlamalı sesler yoksa konum ve nota hatası ile ilgili problemler yaşanmadığı saptanmıştır. Ayrıca vücudunu piyanoya gereğinden fazla eğerek doğru oturuş ile oturma pozisyonunu bozduğu bu nedenle kamburlaştığı ve çabuk yorulduğu, ayakların belirli zamanlarda serbestçe sallanması yüzünden vücut ve kol ağırlığını tuşeye aktarmada ve çalış yumuşaklığını sağlamada problem yaşadığı saptanmıştır.

3.4. Görme Engelli Öğrencinin Piyano Dersi İşleniş Süreci

Görme engelli öğrenci ile yapılan piyano eğitimi sürecine yönelik elde edilen bulgular, piyano dersine hazırlık aşaması ve deşifre ile çalışma süreci olarak iki bölümde incelenmiştir.

3.4.1. Piyano Dersinin Planlanması ve Hazırlık Süreci

Tablo 4. Piyano Dersinin Planlanması ve Hazırlık Sürecine Yönelik Görüşler

Öğrenci	<ul style="list-style-type: none"> • Piyano eserini öncelikli olarak Braille sistemine çevirme işlemi için öncelikle eserin adı, kaç kaçlık olduğu, arızalarını yerleştiriyoruz. Şöyle bir zorluk var aynı anda sağ ve sol eli okumak mümkün olmadığı için deşifre etmek oldukça zor oluyor. Ben öncelikle sağ elden 2 ölçü yazıyorum ardından o 2 ölçüye karşılık gelen sol elden 2 ölçü yazıyorum bu şekilde sonlandırıyorum. • Yazmak yaklaşık 5, 5,5 saatimizi alıyor, biz bunu küçük dilimlere bölüyoruz, ilk önce 1,2 daha sonra diğer sayfalar yazılacak şekilde...
ÖE1	<ul style="list-style-type: none"> • Parça seçimi yaparken klasik, barok dönem, Türk eseri ve etüt olmak üzere 4 koldan eser seçmeye özen gösteriyorum. Etütleri seçerken ilk önce öğrencinin hoşlanabileceği melodik unsuru oldukça kuvvetli ve kulakta kalabilmesi kolay etütleri seçiyorum ayrıca tuşe üzerindeki atlamaların çok olmamasına özen gösteriyorum, elini attığı vakit notalara kolayca ulaşabilmesi önemli.

- Dönem içerisinde 1 ya da 2 etüt, bir orta zorlukta Barok eser, 1 klasik dönem sonatının bir bölümü ancak yetişiyor, bu parçalar ve etütler nispeten daha kolaysa 1 küçük parça daha koyabiliyoruz.
- Parça seçiminde seveceği melodileri yakalamam çok önemli mesela en son Handel Sarabande'yi ona çaldım o kadar çok sevdi ki hemen oturup çalışmak istedi, zaman kaybetmek istemedi.

ÖE2

- Bir dönemlik eser programı en fazla 3 adet olabiliyor. Bunlardan birincisi etüt, ikincisi Klasik Dönem Sonatin formlarından biri (tek bölüm), diğeri ise Barok Dönem formlarından biri oluyor. Bu eserleri seçerken göz önüne aldığım temel kriterlerimden biri; eserlerin çok fazla uzun olmaması. Bunun nedeni, öğrencinin elinde Braille sistemi ile düzenlenmiş piyano metotları olmaması.
- Diğer kriterim; eserlerde çok karmaşık tartımlar ve çok sayıda altere seslerin olmaması. Bunun nedeni ise, bu durumun Braille sistemi ile notaları yazma sürecinde fazla hata yapma olasılığını yükselttiğini sıklıkla gözlemliyorum. Deşifre esnasında hatalı olarak çalışması derslerde bu hataları düzeltmem ve doğrusunu kavratmam açısından fazladan zaman kaybına neden olabiliyor.
- Diğer kriterim; eserde çok atlamalı seslerin olmaması. Bunun nedeni ise; atlamalı sesleri çalarken klavye hâkimiyetini sağlaması açısından görsel desteğe ihtiyaç duyması. Bu destek mevcut olmadığı için yanlış seslere basma olasılığı oldukça artıyor.
- Diğer kriterim; eserlerin melodik yanının kuvvetli olması. Bunun nedeni ise; çalışma sürecinde görsel desteği olmayan öğrenci bu sorununu işitsel yönünü daha fazla kullanarak çözümlenmeye çalışıyor. Melodik eserlerin hafızaya alınması ve ezberlenmesi daha kolay olduğundan bu bize zaman kazandırıyor. Sonuca daha çabuk ulaştığını gören öğrencinin kendine güveni daha fazla artıyor.

Öğrencinin derse hazırlık aşamasında öncelikli olarak piyano eserini braille sistemine çevirme işlemini yapmak zorunda olduğu ve bu işlemin öğrenciyi fazlaca uğraş ve zaman harcamaya ittiği saptanmıştır. Öğretim elemanları görüşüne sonucunda öğrencinin dönem içerisinde farklı dönem ve form yapılarından eser tanınmasına olanak sağladıkları, eserin melodik yapısının kuvvetli olmasına, eserlerde çok karmaşık tartımlar ve çok sayıda altere seslerin olmamasına ve fazla tuş atlamaları olmadan sabit pozisyonda olmasına dikkat ettikleri saptanmıştır.

3.4.2. Piyano Dersinde Eserin Deşifre ve Çalışma Süreci**Tablo 5.** Piyano Dersinde Eserin Deşifre ve Çalışma Sürecine Yönelik Görüşler**Öğrenci**

- Öğretmen faktörü burada çok önemli öğretmenin ayrıntılı bir şekilde her şeyi sözel olarak anlatması çok önemli, görselliğin yerini sözel hitabet alıyor.
- Öğretmen çok detaylı bir şekilde ifade ediyor, yanlış yaptığım yerde ise dokunarak düzeltiyor.
- Derslerde yapılan özel çalışmalar parça ile doğrudan ilintili olmak zorunda, ayrı bir egzersiz ve özel çalışmayı hocamla beraber tercih etmiyoruz çünkü o verilen egzersizleri tekrar kaynak edinmek zorunda kalacağım, bu da artı bir zaman.
- Özellikle yazımdan kaynaklanan tuşe ses aralığı (register) hataları, parmak numaraları ve çoğaltma bağları hataları oluyor. Bunları derslerde düzelterek eseri bütünlük içerisinde çalabiliyoruz.
- Deşifreden ziyade bütünlük içerisinde çalmak çok zaman alıyor. Sonatinin deşifresi 2,5 hafta sürdü, bütünlüştürmek ise 5 haftamı aldı.

ÖE1

- Deşifreden önce eseri 2 ya da 3 bölüme ayırıyorum ve sırası ile bu bölümlerin deşifresini istiyorum. Deşifre aşamasında takıldığı yerler olabiliyor bu yerleri mutlaka bana sormasını istiyorum zaten o da geliyor.
- Sözel yöntemlerden çok dokunsal yöntemler kullanıyorum. Sürekli dokunarak hissettirmeye çalışıyorum çünkü beni izleyip taklit etme olanağı yok. Parmak numaralarını o an için

algılayamadığında ya da hatalı çalıştığında hemen doğru olması gereken parmağa dokunuyorum.

- Daha sonra derste mevcut hatları düzeltip o şekilde çalıştırıp parçayı oturtmaya çalışıyorum, en son aşamada tüm bu bölümleri birleştiriyor ve bütünlük içerisinde çalmasını sağlamaya yönelik çalıştırıyorum. Bu şekilde parçanın olgunlaşması 1-1,5 ayımızı alıyor.
- Sağ ve sol eli ayrı ayrı ezberlemesini istiyorum. Ezgisel yapıyı ayrı ayrı ezberleyip anlayınca çalım aşaması daha kolay geliyor.
- Eğer nota yazımı doğru değilse ben ona notaları tek tek tekrar okuyorum. Tabi bu okuma bağı, notası, parmak numarası, notanın süresi gibi tüm ayrıntılarıyla oluyor.
- Eserdeki artikülasyon işaretleri, nüanslar, tempo işaretlerini tüm detaylarıyla yapmak için zamanımız yok. Elimizdeki parçaları ancak sınava yetiştirebiliyoruz.

ÖE2

- Eserlerin deşifresini bölümler halinde istiyorum. Genel anlamda deşifre istemem, hem öğrenci hem de benim açımdan sıkıntılı olabiliyor. Bu bölümler bazen bir cümle olurken, bazen eserin ilk yarısı olabiliyor. Bu durum eserin zorluk derecesi ile bağlantılı. Dokusu yoğun olan Barok eserlerde bu bölüm oldukça ufak olabiliyor. Deşifreyi ilk dinlerken sadece ses hatalarına ve duatelere odaklanıyorum. Sağ el önce olmak üzere her iki eli ayrı ayrı çalıştırmak daha verimli bir yöntem oluyor.
- Sonraki aşamada artikülasyon işaretlerine geçiyorum. Çünkü Braille sisteminde en çok gözden kaçan kısım bu. Bana ilk çalışında hemen hemen hiçbir şekilde çalış teknikleri olmuyor. Bu durumda yine sözel komut, işitsel ve dokunsal yöntemleri bolca kullanarak artikülasyon işaretlerini çalıştırıyorum. Fakat bu aşamada ilgili bölümü zaten ezberlemiş olduğu için tüm dikkatini buna verebiliyor. Eğer artikülasyon işaretleri çok teferruatlı ve zor değilse bu aşamayı kolayca çözümlüyoruz. Sonuç itibarıyla bir eseri tam anlamıyla çaldırmaya gayret ediyorum ama belli bir yere kadar olabiliyor... Her an başında olmalıym ki detaylar iyice otursun, bu da mümkün olmuyor.
- Diğer aşamada her iki eli çok ağır bir tempoda olmak kaydıyla birleştiriyoruz. Bu aşamada çok sık dokunmam gerekiyor. Sağ ve sol el partiyonunun ne şekilde çakıştığını, hangi notaların hangi notalara kaç vuruş boyunca denk geleceğini kavraması zaman alıyor. İşin içinden çıkamadığım zaman sorunlu kısmı bir yandan anlatıp aynı anda da çalmak koşuluyla defalarca tekrarlıyorum.
- En son aşamada ise nüansları çalışıyorum. Bu aşamada tamamen işitsel yöntemleri kullanıyor, daha belirgin ve çarpıcı olması açısından ilgili bölümdeki nüans işaretlerini çok abartılı bir şekilde gerektiği kadar çalışıyorum.
- Tüm bu süreç 1 eser için neredeyse bir ayımızı alabiliyor. En son, bölümleri birbirlerine bütünlüme işi ona ait oluyor.
- Yanlış yazımdan kaynaklı hatalı ses, tartım ve duatelerle hemen hemen her zaman karşılaşıyorum. Bu hataların düzeltirken işitsel ve dokunsal yöntemler kullanıyorum.
- Duateleri düzeltirken dokunmak en iyi yöntem olabiliyor. Ses ve tartım hatalarını düzeltirken sorunlu bölümü gerektiği kadar çalışıyor ve solfejlettiriyorum. Anladığına emin olduktan sonra kendisinin çalmasını istiyorum. Her çalışında ilgili yerin solfejini çalışına paralel olarak yapıyorum. Bundaki amacım o bölümü hafızasına daha çabuk alması. O bölümü ezberletene kadar sürekli çaldırıyorum. Daha sonra aynı işlemi sol el için yapıyorum. Sol el partiyonunun melodik unsuru daha zayıf olduğu için ezberlemesi zaman alabiliyor.

Elde edilen görüşler doğrultusunda, eserin deşifre çalışmasının zorluk derecesine göre cümle ya da bölümler halinde çalışıldığı, yazım aşamasında yapılmış ses, parmak numaraları ve çoğaltma bağları hataların dokunsal yöntemle düzeltilerek her iki elin ayrı ayrı çalıştırıldığı, artikülasyon işaretleri, nüanslar ve tempo işaretlerinin eserin zorluğuna ve sürecin işleyişine göre sonraki derslerde çalıştırıldığı saptanmıştır. Ses ve tartım hatalarının düzeltilmesine yönelik öğretim elemanının problemleri kısmı çalma, solfej yaptırarak okuma gibi işitsel yöntemleri kullandığı saptanmıştır. Eğitiminin ders sürecinde yapılan yanlışları düzeltmede daha çok dokunsal yöntemi kullandığı ve öğrencinin anlaması için yapılacak işlemi

çok ayrıntılı şekilde sözel olarak anlattığı saptanmıştır. Eserin tam anlamıyla çalışılarak bütünlük içerisinde çalınmasının uzun zaman aldığı ifade edilmektedir.

3.5. Piyano Dersi Sürecinde Karşılaşılan Güçlükler

Tablo 6. Piyano Dersinde Karşılaşılan Güçlüklere Yönelik Görüşler

<p>Öğrenci</p> <ul style="list-style-type: none"> • Piyanoda Braille notasyonu tutmak diğer derslere oranla çok zor ve detaylı. • Bu kaynaklar maalesef hazır bulunmuyor her şeyi biz kendimiz üretiyor, tüm alternatifleri kendimiz hazırlıyoruz. Bu durum piyanoda da geçerli piyano için halde hazırda bulunan hiçbir kaynağımız yok fakat kaynağımızın olmaması bizim yapamayacağımız anlamına gelmemeli, imkânsızlıklar içerisinde imkan yaratıyoruz. Çok büyük bir zaman kaybı... Normal bir öğrenci 3 saate ihtiyaç duyuyorsa bizim onun 3,4 katı zaman ihtiyacımız oluyor. • Piyano eğitiminde kullanılan nota yazımı çift dizek üzerine konumlandırıldığı için her iki elin aynı anda okunması ve yazılması mümkün olmadığından eserin Braille sistemine yazılı aktarımı çok zaman alıyor. • Bir piyano eserini öncelikli olarak normal yazıdan Braille sistemine çevirmem lazım bunun içinde birileri ile beraber çalışmaya ihtiyaç duyuyorum. Arkadaşlarımızdan da gönül rahatlığıyla rica edemiyoruz çünkü yazım aşaması gerçekten çok zor. Bu nedenle arkadaşlarıma yük olmamak için kendime müzik öğretmeni tutmaya karar verdim, günün belli saatleri yazılması gereken notaları beraberce yazıyoruz • Normal bir metin olmadığı için arkadaşlarım bana söylerken en ufak ayrıntıyı bile atlamadan söylemek durumundalar. Parmak numarası hatası bile o eserin yanlış çalışılmasına neden olabiliyor. Notaların tartımlarını, parmak numaralarını yazmak zaman alıyor. Eserin nüans işaretleri çok önemli ayrıca bunları da yazıyoruz. Eseri yazarken sağ el ve sol el biçimindeki düzenleme çok önemli sağ ele karşılık gelen sol eli denkleştirmek zorundayız Braille yazıda, altere seslerin yazımı, varyasyonlu notaların yazımı da zaman alabiliyor. • Eserlerimizin düzeyi artmaya başladı, düzey artmaya başladıkça yazım da zorlaşmaya başladı. Bu noktada hata yapmamak için son derece yavaş ve dikkatli olmamız gerekiyor. • Yazımda hata mutlaka oluyor, bu anlamda dersler bizim için çok önemli sağlamasını derslerde yapıyoruz yanlış yazımdan kaynaklı hatalarım olabiliyor. • Atlamalı eserler çok zor oluyor fakat şöyle bir durum var biz o kısımları o kadar çok çalışıyoruz ki ve tabii ki parçayı nispeten çıkardıktan sonra parçayı bırakmamak lazım belli bir süre o uzaklık artık kafamızda refleksleşiyor, siyah tuşlardan destek almadan bile bulabiliyoruz. Fakat düzenli çalışma günlük çalışma yapmazsam tüm bunları kaybedebiliyorum. • Piyano dersi için zorluk kaynak sıkıntısı yaşamamız...ben kafamda bir şeyler planlıyorum ama planladığım gibi olmuyor. Mesela iki eseri aynı anda çalışmak istiyorum ama bunu yapamıyorum aynı anda iki eseri yazmak mümkün olmayabiliyor. • Metotlaşma en önemli sorunlarımızın başında geldiği için basılı kaynakların olmasını önerebilirim ya da en kötü ihtimalle kendi el emeğimizle yazmış olduğumuz notaları temiz ve dikkatli kullanıp bizden sonra gelecek kuşaklara aktarmalıyız.
<p>ÖE1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Öğrenci için en önemli sorun notayı doğru yazamamak. Genellikle tuşe ses aralığı hataları çok geliyor bu tip hataları düzeltirken yanlış yaptığı bölümü defalarca aldırıyorum düzeldiğine inandıktan sonra hatalı kısımda bir önceki ve bir sonraki ölçülerle bağlatarak çalıştırıyorum. • Nota yazımları zaten çoğunlukla hatalı geliyor. Özellikle parçalar zorlaştıkça nota hataları da artmaya başladı. Önceden daha kolay parçalar çalışırdık ama tartımlar karmaşılaşmaya başladıkça, altere sesler artmaya başladıkça hatalarda artmaya başladı. • Bu dönem zor bir etüt çalıştırdım (Czerny 40 no.1) ve onda da başarılı olduğumu düşünüyorum, fakat hız arttığı vakit problemlerde artıyor, atlamalı sesleri bulmada başarı düşüyor fakat üzerinde durduğumuz sürece bu probleminde ortadan kalkacağını düşünüyorum.

- İkinci ekstra uğraştığım şey, kol ağırlığını kullanamayışı... Görme engelli öğrencilerde en önemli sorun kol ağırlıklarının olmayışı ya da ben bunu başaramadım. Görmemenin yarattığı endişeden dolayı çok sert, ayaklar sallıyor tam yere basmıyor... Yani bedensel koordinasyonu diğer öğrencilerde olduğu gibi kolayca oturtamıyorsunuz.
- Tabii ki bedensel problemler için ayrıca bir özel çalışma lazım sanırım. Duruşlarını görsel olarak görüp hatalarını düzeltme gibi bir imkânları olmadığı için farkında olamayabiliyorlar hatalarının. Şekil olarak kendisinin neye benzediğini bilemediği için bedenini tanıyamıyor, oysa çalgı çalmada bedeni en ince ayrıntısına kadar tanımak çok önemli.
- Sorunlu yerler için özel çalışmalar çok fazla yaptırmaıyorum çünkü bu özel çalışmaları ve ya egzersizleri yazması onun için artı bir zaman ve enerji kaybına neden olabileceği için buna çok fazla yanaşmıyorum. Bu durumda öğrenci için en uygun yöntem sorunlu bölgenin defalarca kaldırılması bence... Bazen gerektiğinde ben dinlemesi için çalışıyorum.
- Anladığım kadarıyla onun için notayı doğru yazmak her şeyden daha önemli, direkt dinleyerek çalışmanın yaratacağı dezavantajlardan korkuyor olabilir ve yazılı bir nota ona daha çok güven verebilir ve daha kolay gelebilir.
- Aslında biz sınavlara yönelik ders yapmak zorunda kalıyoruz ve bunun için de çok zaman ihtiyacımız var. Bazen sadece genel bir bütünlükle doğru nota alıyor olması bana yetiyor. Ama daha yaygın bir öğretimimiz ve uzun bir zamanımız olsa belki tüm bunlar yaptırılabilir.
- Öğrenci sadece piyanoya çalışmıyor ki aynı emeği ve zamanı harcaması gereken birçok dersi var. Diğer derslerde de aynı süreci yaşıyor olsa gerek çünkü elinde hazır yazılı kaynak yok... Notalar diğer derslerde de uzun sürede yazılıyordur. Bu nedenle beklentim çok yüksek değil öğrenciden.
- Üçüncüsü çabuk endişeye kapılabiliyorlar bu nedenle sürekli bir motivasyona ihtiyaç duyuyorlar “sen bunu yapabilirsin, çalabilirsin” gibi... Yani bir bakıma psikolojik hizmet veriyorsunuz.
- Başka derslerde yaşadığı problemler benim dersime haliyle yansıyor ve ben o noktada onunla konuşuyor ve rahatlatmaya, motive etmeye çalışıyorum... Yani bazen piyano dersinden çok onun psikolojisini ve kendine olan güvenini ayakta tutmak için çaba harcıyorum.
- Sıfırdan piyanoya başlayan görme engelli çocuklara piyanoyu bile en ince detaylarıyla anlatmak zorundayız ki doğru bir şekilde çalgıyı imgeleye bilsin. Mesela ben geçmişte böyle bir öğrencime piyano yukarı doğru peşleşir demiştim, o “yukarı” kavramını çok farklı anlamış ve ben de bunun çok geç farkına varabilmişim. Bu nedenle konuşacağınız, tanımlama yapacağınız kelimeleri çok özenle, düşünerek seçmek zorundasınız çünkü öğrenci sizin seçtiğiniz kelimeler doğrultusunda anlatmak istediğiniz şeyi kafasında imgelemeye çalışıyor.

ÖE2

- Sertlik problemimizi çok aştığımız söylenemez. Bir iki ölçü dikkat ediyor. Bu dikkati uyanık tutmam için süreli “yumuşak bas” gibi sözel komutlar vermek durumunda kalıyorum. Zaten en çok kullandığım yöntemlerden birinin de sözel komutlar olduğunu söyleyebilirim. Ben bu komutları bıraktığım an, sertleşme problemi tekrar baş gösteriyor.
- Postürünü düzeltmek adına kullandığım yöntem yine dokunsal oluyor. İşitsel yönünü kullanabilmek adına postürde ve renkte problemlerimiz çok fazla.
- Bastığı sesi daha iyi duymak için tuşeye çok vurabiliyor ve aşırı derecede yaklaşma eğilimi hissediyor. Bu durum kambur bir şekilde çalmasına vesile oluyor. Görsel yanı hiç olmadığı için elinin duruşunu imaj haline getirip düzeltirebilmek çok zor. Bu problemimizi yine dokunsal yöntemlerle aşmaya çalışıyorum.
- Haftada bir saat olan piyano dersi bizim için yetersiz kalabiliyor. Öğrenciyi hafta içerisinde ne kadar çok denetlersem o kadar iyi sonuç alıyoruz. Bu nedenle özellikle eseri deşifre ederken; vize ve final dönemleri yaklaştıkça haftada iki bazen üç kez görüşüyoruz.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, piyano eserleri notalarının çift dizek üzerine konumlandırılmasından kaynaklanan braille sisteminde yazım zorluğu, bu sistemde hazır yazılı kaynak bulma sıkıntısı ve metotlaşma sorunu, yazma sürecinin uzun zaman alması ve bu süreçte öğrencinin

ayrıntılı nota okuyabilen başka bir kişiye ihtiyaç duymasından kaynaklanan maddi manevi yük gibi sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Eserlerin seviyeleri zorlaştıkça nota yazımından kaynaklanan hataların artması öğrenci ve öğretim elemanları tarafından büyük bir sorun olarak görülmektedir. Görme engelli öğrencilerin kol ağırlığını kullanamama, ayakların sallanması ve kambur durma gibi bedensel koordinasyon bozulduğunda diğer öğrencilerde olduğu gibi kolayca düzeltilemediği görüşü ortaya çıkmıştır. Görme engelli öğrencilerde eser içerisindeki sorunlu bölgelerin çalışılması için yapılacak bütün egzersiz ve özel çalışmaların ayrıca yazılması gerekliliğinden dolayı çoğunlukla yapılamadığı, bunun yerine sorunlu kısmın defalarca tekrarlatılarak ve öğretmen tarafından çalınıp dinletilerek çözülmeye çalışıldığı belirtilmiştir. Piyanoda bir eserin yazım ve çalışma aşamalarının çok zaman aldığı, bu süreçte ders saatinin yeterli olmadığı, öğrencinin aynı zamanda bu çabayı diğer dersleri için de harcamasından kaynaklanan yoğunluğu ve bütün bu sürecin hem öğrenci hem öğretim elemanlarına getirdiği yük, kaygı ve endişenin oluştuğu saptanmıştır.

3.6. Piyano Eğitiminde Görme Engelli Öğrencinin Teknolojiden Faydalanma Durumu

Tablo 7. Teknolojiden Faydalanma Durumuna Yönelik Gözlem Bulguları ve Görüşler

<p>Gözlem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dönem içi ödev olarak verilen eserler kayda alınıp öğrenciye verilebilir, internet kafeye her an gidememek, ulaşımın zor olması gibi ulaşmadaki problemler mevcut. • Piyasaya çıkan piyano metotlarının yanında CD kayıtlarının da olması önemli.
<p>Öğrenci</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bu çok önemli çünkü bazen yanlış çalışmamdan dolayı yanlış sesler basabiliyorum. Bu hataları tespit etme noktasında dinleme çok önemli. Zaman zaman dinlesem de çok sık olmadığını söyleyebilirim. Zaman bulamamaktan ve kayıtlara ulaşamamaktan dolayı. • Üniversitemizin de desteğiyle bizim eğitim yaşantımızı kolaylaştıracak çeşitli teknolojik cihazların alımı için taleplerimizi hemen hemen her kongre ya da etkinlikte dile getiriyoruz. Bu cihazlardan biri kabartma yazı çıktısı alınabilen bir yazıcı ki bu cihaz bizim için olmazsa olmazlardan biri. • Ayrıca bir nota tarama programının olduğunu öğrendik. Fakat bu cihazlar gerçekten çok pahalı cihazlar. Ve Türkiye de hiçbir üniversite de yok. • Engelsiz yaşam biriminde birçok gönüllü arkadaş kitap seslendiriliyor, aynı işlem gönüllü müzisyenlerle parça ya da solfej kayıtları yapılabilir. • Ekran okuyucu programının bazı sınırlı olanaklarından dolayı download yazısını göremediği için bulamıyor ve yüklenemiyor. Bazı sitelerin çok karışık olması nedeniyle download grafiği ekran okuyucu tarafından algılanamıyor. • Öğrencinin kendi imkânları ile Braille nota yazım sistemiyle oluşturduğu kaynakların saklanıp, gelecek kuşaklara saklanması da önemli. • Ayrıca birde kitap okuma makinesi var. Bu makine ile kitabın hem yazılı hem de ses çıktısını elde etme olanağına sahip olacağız. Az gören arkadaşlarımız için ise yazıyı 52 ve 74 kata kadar büyütme özelliğine sahip olan bir program önerdik. Teknoloji artık öyle bir boyuta geldi ki görmeyen bir öğrencinin gözü olabilir ve gerçek çözüm sanırım teknolojiden iyi faydalanmaktan geçiyor.
<p>ÖE1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Her zaman olmasa bile parçayı çalarım ama bu çalışımı kaydettirip istediği an dinlemesi... • Çocuklara önerebileceğim, onların kullanabileceği nota ve diğer dokümanların çıktılarını alabilecekleri Braille sistemine göre oluşturulmuş bir yazıcı, ya da ilgili dokümanların toparlandığı kitapların ve metotların oluşturulması öğrenci için çok önemli olacak. Ki elinin altında böyle kaynaklar hazır bulunsa, öyle çok zaman kazanacağız ki öğrencinin diğer çocuklardan hiçbir farkı kalmayacak.
<p>ÖE2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eseri bütünleştirme süresinde eserlerinin ses kayıtlarını internetten bulup, sık sık dinlemesini tavsiye ediyorum. • Braille sistemiyle eserlerin kaynak haline çevrilmesinin bize ciddi bir zaman kaybına neden olduğunu biliyorum. Bu sorunu çözmek adına görme engelli öğrencilerin rahatlıkla kullanabileceği

teknolojik alt yapının üniversitemizde dolayısıyla da fakültemizde oluşturulması büyük bir kolaylık olacaktır. Öğrencinin mevcut bütün dersleri Braille sistemi kullanarak kaynak haline getirme çabasını düşünecek olursak bu gerçekten de korkunç bir zaman kaybı.

Piyano eserlerinin ses kayıtlarına ulaşım zorluğundan, metot ve albümlerin genellikle CD kayıtlarının olmayışından kaynaklanan sebeplerin ancak öğretim elemanlarının sürekli çalışılacak eserleri çalıp kayıt altına almasıyla çözümlenebileceği saptanmıştır. Braille nota yazım sisteminde piyano eserlerinin yazımının zorluğu ve bu alanda hazır kaynakların bulunmayışının öğrenci için maddi ve manevi kayıplara sebep olduğu görüşleri ortaya çıkmıştır. Müzik eğitiminde kullanılacak her türlü ses ve çalgı için braille sistemiyle yazılacak notaların arşivlenerek gelecek diğer öğrenciler için kaynak olması görüşü belirtilmiştir. Görme engelli öğrencilerin eğitim süreçlerinde kullanabilecekleri kabartma yazı çıktısı alınabilen bir yazıcı, nota tarama programı, ekran okuyucu programları ve kitap okuma makinesi gibi teknolojik alet ve materyallerin üniversitelerce sağlanması öğrencilerin yaşam ve eğitim kalitelerini arttıracaktır.

4. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç ve Tartışma

Öğrenci ile piyano eğitimi sürecinde, öğretim elemanlarının görme engellilere yönelik eğitim almadıklarından diğer öğrencilerle yaptıkları derslere kıyasla daha telaşlı, stresli ve bazı durumlarda çözüm üretmede başarısız oldukları, sürecin kendileri için yorucu ve zor olduğu saptanmıştır. Bu alanda müzik eğitimi sürecinde pedagojik formasyonun içerisinde “engelli öğrencilerle eğitim” ile ilgili yaklaşım ve yöntemlerinde olması gerekliliği ile öğretmenlik döneminde alınan hizmet içi eğitim ve seminerlerin faydalı olacağı önemli bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır.

Görme engelli öğrencinin üniversite eğitimi öncesinde ve üniversite eğitimi sürecinde braille nota eğitimini ve kaynak edinmeyi kendi imkânları doğrultusunda yapabildiği ortaya çıkmaktadır. Piyano eserleri notalarının çift dizek üzerine konumlandırılmasından kaynaklanan braille sisteminde yazım zorluğu, bu sistemde hazır yazılı kaynak bulma sıkıntısı ve metotlaşma sorunu, yazma sürecinin uzun zaman alması ve bu süreçte öğrencinin ayrıntılı nota okuyabilen başka bir kişiye ihtiyaç duymasından kaynaklanan maddi manevi yük gibi sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Nota yazım ve çalışma sürecinde ortaya çıkan problemlerinin çoğunun temelinde hazır kaynağa ulaşamamak ve kendi çabasıyla kaynak oluşturmanın neden olduğu kayıplar olduğu söylenebilir. Müzik eğitiminde kullanılacak her türlü ses ve çalgı için braille sistemiyle yazılacak notaların arşivlenerek metotlaşmaya gidilmesi ve gelecek diğer öğrenciler için kaynak olması ortaya çıkan önemli sonuçlardan biridir. “Özellikle klasik batı müziği açısından bu tür yazılı kaynaklar yurtdışındaki kabartma materyal barındıran kütüphanelerde mevcuttur. Ancak maalesef ülkemizde böyle bir kütüphane bulunmamaktadır. Bu eksiklik hem örgün hem de akademik eğitimde büyük sorun ve ne yapılacağı bilinmeyen durumlara yol açmaktadır. Eğitimsizler de çoğu zaman çaresiz kalmaktadır.”(Sazlı ve Yurtseven, 2010:607).

Öğretim elemanlarının eser seçilirken öğrencinin dönem içerisinde farklı dönem ve form yapılarından eser tanınmasına olanak sağladıkları, eserin melodik yapısının kuvvetli olmasına, eserlerde çok karmaşık tartımlar ve çok sayıda altere seslerin olmamasına ve fazla tuş atlamaları olmadan sabit pozisyonda olmasına dikkat ettikleri saptanmıştır.

Piyanoda bir eserin yazım ve çalışma aşamalarının çok zaman aldığı, eserlerin seviyeleri zorlaştıkça nota yazımından kaynaklanan ses, parmak numarası ve tartım hatalarının arttığı, bu süreçte ders saatinin yeterli olmadığı, öğrencinin aynı zamanda bu çabayı diğer dersleri için de harcamasından kaynaklanan yoğunluğu ve bütün bu sürecin hem öğrenci hem öğretim elemanlarına getirdiği yük, kaygı ve endişenin olduğu saptanmıştır. Öğrencinin, hatalı çalıştığı kısımların yarattığı alışkanlığı yıkıp tekrar düzelmiş notasyonu çalışmasının fazladan zaman kaybına neden olduğu ve bu durumun bireysel çalışma sürecinin verimini oldukça düşürdüğü görülmüştür. Çalgı eğitiminde, edinilmiş yanlış teknik alışkanlıkların düzeltilmesinin o tekniğin ilk kez öğrenilmesinden çok daha güç olduğu bilinen bir gerçektir. Bu durum, hem öğrenci hem öğretmen için sıkıntı vericidir (Çıldın, 2003:300). Bu olumsuzlukların öğrencinin hem çalışma süresini hem de piyano dersinin süresini kısıtladığı düşünüldüğünde piyano dersinin hedeflerine ulaşma durumunu olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Eserin deşifre çalışmasının zorluk derecesine göre cümle ya da bölümler halinde çalışıldığı, öğrencinin konumunu siyah tuşlara göre kulaktan bulduğu, eseri küçük bölümler halinde ezberleyerek parçadan bütüne gitme yöntemini kullandığı, yazım aşamasında yapılmış tuşe ses aralığı, parmak numaraları ve çoğaltma bağları hataların derste dokunsal yöntemle düzeltilerek her iki elin ayrı ayrı çalıştırıldığı, artikülasyon işaretleri, nüanslar ve tempo işaretlerinin eserin zorluğuna ve sürecin işleyişine göre sonraki derslerde çalıştırıldığı saptanmıştır. Ses ve tartım hatalarının düzeltilmesine yönelik öğretim elemanının problemlili kısmı çalma, solfej yaptırarak okuma gibi işitsel yöntemleri kullandığı saptanmıştır. Yapılan gözlemler sonucu öğrencinin hem bireysel çalışma hem de öğretim elemanlarıyla ders sürecinde piyano eserlerini çalışırken parçadan bütüne gitme yöntemini kullandığı görülmektedir. Bu yöntemin, hem öğrenci hem de öğretim elemanları tarafından oldukça verimli bulunduğu için sürekli bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Piyano eserlerinin ses kayıtlarına ulaşım zorluğundan, metot ve albümlerin genellikle CD kayıtlarının olmayışından kaynaklanan sebeplerin ancak öğretim elemanlarının sürekli çalışılacak eserleri çalıp kayıt altına almasıyla çözümlenebileceği saptanmıştır. Görsel yanının eksikliğini işitsel yanını daha fazla kullanarak telafi etmek durumunda olan öğrencinin piyano eğitimi sürecinde zaman ve mekân açısından belli sıkıntılar sebebiyle çalıştığı eserlerin ses kayıtlarına ulaşmakta zorlandığı görülmüştür. Agay'a göre (1981:296), görme engelli öğrencilerde piyano eğitiminin her aşamasında ses kayıtlarından yararlanmak oldukça faydalıdır. Hem mevcut hataları tespit etmek hem de müziksel ifade, dinamikler ve diğer teknik işaretlerinin eser içerisindeki duyusunu algılayabilmek için eserin kaydı dinletilirken aynı zamanda öğrenci tarafından kabartma notasyonda takip etmesinin sağlanmasının oldukça yararlı bir yöntem olduğu görülmektedir.

Yapılan gözlemler sonucunda öğrencinin, kendi vücudunu piyanoda görsel olarak imgeleyemediği ve işitsel yönünü daha fazla kullanmak için çalışma sürecinde üst gövde ve kafasını piyanoya doğru fazla eğdiği ve ayaklarını sallandığı için duruş ve oturuş pozisyonunun bozulduğu bu süreçte bedensel koordinasyon bozukluğunu diğer öğrencilerde olduğu gibi kolayca düzeltilmediği ortaya çıkmıştır. Bu durum öğrencinin fiziksel olarak çabuk yorulmasına, gerekli olan vücut ve kol ağırlığını tuşeye aktarmada sorun yaşamasına neden olmakta, bundan dolayı da elde ettiği piyano tınısının son derece sert olmasına ve sıklıkla bilek, kol ve sırt ağrıları hissetmesine yol açabilmektedir. Çabuk yorulduğu ve ağrı hissettiği için dikkatinin çabuk dağıldığı ve uzun süreli oturumlar şeklinde çalışmadığı görülmüştür. Kas ve iskelet sisteminden kaynaklanan problemlerle karşılaşmamak için bu problemler oluşmadan önlem almak gerekir. Doğru duruş pozisyonlarının öğrenilmesi, enstrümana göre en fazla kullanılacak hedef kas gruplarının kuvvetlendirilmesi, enduransa yönelik (fazla yinelemeye dayanabilme) çalıştırılması, gerekli kas, tendon, bağ ve ligamentlerde yeterli esnekliğin sağlanması bu problemleri önlemede en önemli adımlardır (Akgöl, 2005:40).

Görme engelli öğrenci ile genellikle sınava yönelik ders yapmak durumunda kalan öğretim elemanlarının, sınav parçalarını yetiştirme telaşı içerisinde öğrencinin sıklıkla kullandığı kas gruplarını çalıştırmaya yönelik ve teknik beceriyi geliştirmek için özel egzersizler yaptırmadıkları bunun yerine sorunlu kısmın defalarca tekrarlatılarak ve öğretmen tarafından çalıp dinletilerek çözülmeye çalışıldığı saptanmıştır. Teknik çalışma denildiğinde sadece etütlerin düşünülmesi yanlışdır. Teknik çalışmaların bir diğer kolu ise şüphesiz egzersizlerdir. Binbaşıoğlu'na göre (1995), "Öğrenme ilkelerinden alıştırma (egzersiz), özellikle beceri konularının öğrenilmesi için, büyük bir değer taşır. Alıştırma olmadan, hemen hemen hiçbir beceri kazanılamaz."(Akt: Ekinci, 2004:185).

Braille printer, notaları braille yazımına çeviren programlar, mevcut kaynakları sesli bir şekilde okuyabilen programlar ve daha birçoğu gibi teknolojik imkanlardan faydalandığı takdirde görme engelli bir öğrencinin piyano dersindeki gelişimi oldukça iyi bir şekilde gelişecektir (Sessoms,2011:1). Bu noktada görme engelli öğrencilerin eğitim sürecinde kullanabileceği Braille sistemine göre oluşturulmuş nota tarama yapabilen yazılım programı, kabartma yazı çıktısı alınabilen bir yazıcı, nota tarama programı, ekran okuyucu programları ve hem yazı hem de ses çıktısı alınabilen bir kitap okuma makinesi gibi teknolojik alet ve materyallerin olması öğrencilerin yaşam ve eğitim kalitelerini arttıracaktır. Finale ve Sibelius nota yazım programlarını ara yazılım destekleri ile görme engellilerin kullanabileceği hale getirilebileceği, notaların "Braille lite" adlı bir cihaz kullanarak braille sisteme çevrilebileceği görülmektedir. Bu cihazın bir satırlık

kabartma ekranı vardır ve bu ekranda her türlü silme, ekleme ve düzeltme işlemlerini yapmak mümkündür. Görme engelliler için en önemli gelişme “Goodfield” adlı programdır. Bu programın bilgisayar ortamında yazılan notaları kabartma nota şekline dönüştürebildiği görülmektedir.

4.2. Öneriler

Görme engelli öğrencilerin eğitimi için öğretim elemanlarına yönelik gerekli hizmet içi eğitim, seminer ve workshop gibi çalışmaların yapılması, öğretim elemanlarının bu süreçte karşılaştıkları problemlerin çözümü için faydalı olacaktır.

Müzik eğitiminde kullanılacak her türlü ses ve çalgı için braille sistemiyle yazılacak notaların arşivlenerek metotlaşmaya gidilmesi, gerekli teknolojik donanımların bir an önce edinilmesi ve gelecek diğer öğrenciler için hazır kaynakların temiz kullanılarak saklanması ve bir sonraki gelenlere devredilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca ses ve çalgı kayıtlarına ulaşamama durumuna alternatif olarak piyasaya çıkan piyano metotlarının yanında CD kayıtlarının da olması önem kazanmaktadır.

Piyano eğitiminde derslere yönelik hedeflerin geniş zaman dilimine yayılması, hedeflere ulaşırken teşvik edici olunması, eleştirel davranılmaması, bununla birlikte problemler çözümlenirken aceleci olunmaması ve çözüme ulaşmak için gerekli fırsatın süreç ilerlerken uygun zamanda elde edilmeye çalışılması önerilmektedir.

Öğrencinin engelinden dolayı geliştirmiş olduğu kendisine has öğrenme stili; avantaj ve dezavantajları, sınırları ve güçlükleri ile birlikte detaylı bir şekilde algılanmalı ve öğrenciye bu sınırlar çerçevesi içerisinde eğitim-öğretim verilmelidir. Öğrencinin engelinden kaynaklı sınırlılıklarının ve yeteneğinin belirleneceği bir envanter oluşturulması öğretim elemanına da eğitim sürecinde faydalı olacaktır.

Esere başlamadan önce klavyeye yönlendirme süreci, ikili ve üçlü gruplar halinde bulunan siyah tuşları dokunsal olarak hissettirilerek başlatılmalıdır. Öğretim materyalleri öğrencinin kişisel engeline göre yaratılmalı ve klasik yöntemlerin tamamından vazgeçilmeden öğrenciye göre modifiye edilmelidir. Öğrencinin duruş ve oturma pozisyonunu kavraması için dokunsal olarak hissettirerek, uzun ve doğru tasvirlerle pozisyonu anlaması sağlamalıdır. Ezberleme materyaline güvenmek zorunda olan öğrenci için yöntemler bu materyalin merkezinde düzenlenmeli, öncelikle eser küçük bölümlere ayrılmalı ve bu bölümler çalıştırılırken eserin melodi unsurunu ön plana çıkarmak için kullanılacak yöntemlerin başında öğrenci çalarken öğretim elemanının aynı ezgiyi solfejlemesi ya da uzatma pedalı kullanılarak notaların sesini daha da belirginleştirmesi gelmelidir.

KAYNAKÇA

- Agay, D., (1981). **Teaching Piano** (Volume 1) New York: Yorktown Music Press, Inc.
- Akgöl, C. (2005). *Müziyenlerde Kas İskelet Sistemi İçin Koruyucu Egzersizler*. **Müziyen Sağlığı Günleri-I**,11-12 Mart 2005, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Bernstein, S. (1981). **With Your Own Two Hands**. New York: G.Schirmer, Inc.
- Çilden, Ş. (2003). *Çalgı Eğitiminde Nitelik Sorunları*, **Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu Bildiriler Kitabı** 30-31 Ekim, Malatya, 297-302.
- Ekinci, H. (2004). *Müzik Öğretmeni Adaylarının Piyano Eğitimine İlişkin Düzeye Uygun Teknik Alıştırma Metodu Sorunu*. **1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildiriler Kitabı**. 7-10 Nisan, Isparta,
- Kıvrak, N.İ., (2003). *Özel Eğitimde “Müzik Öğretmeni” Sorunu*, **Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu**, 30-31 Ekim 2003, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Kinslow, A. J. (1995). *The Use Of Mental Imagery In The Teaching And Learning Of Music: A Naturalistic Study In A Elementary School Setting*. **Doctora Dissertation**, Temple University, USA.
- Lammers, W. (2006). *Factors Affecting Performance Proficiency. A Case Study Involving Intermediate Piano Students*. **Master of Education Dissertation**, Brock University St. Catharines, Ontario, Canada
- Sazlı, K.,Yurtseven, G. (2010), *Müzikte Braille: Görmeyenlerin Eğitimindeki Yeri Ve Kurumsal Çözüm Önerileri*. **IX Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu**, 15-17 Aralık 2010 Marmara üniversitesi

Sessoms, G. (2011). **How to Teach Music to Visually Impaired Children**, Online Available at:<http://www.livestrong.com/article/225097-how-to-teach-music-to-visually-impaired-children/#ixzz2Dbq3P3IU> Erişim Tarihi:25 Kasım 2012

Şendurur, Y. (1995). *Görme Özürlü Öğrencilerin Keman Eğitiminde Karşılaştığı Güçlükler*. **Mavi Nota Dergisi**. 16, Trabzon.

Uçan, (1997) **Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler Yaklaşımlar**. (2. Basım) Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri** (2. Baskı) Seçkin Yayınevi Ankara